

Engelli Üniversite Öğrencilerinin Ebeveynlerine Bağlanma Durumları ile Cinsel Sağlık Bilgi ve Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

Burcu TAYLAN¹ Hande YAĞCAN²

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi Hastanesi, Çocuk Hematoloji Onkoloji Servisi

² Dokuz Eylül Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

Geliş Tarihi / Received: .19.07.2022, *Kabul Tarihi / Accepted:* 27.12.2022

ÖZ

Amaç: Bu çalışma engelli üniversite öğrencilerinin ana-babaya bağlanma durumları ile cinsel sağlık bilgi ve tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. **Gereç ve Yöntem:** Tanımlayıcı, kesitsel ve ilişkisel tipte olan çalışma Eylül 2020- Eylül 2021 tarihleri arasında görme, işitme-konuşma, ortopedik ve diğer engeli bulunan 100 üniversite öğrencisi ile yürütülmüştür. Araştırma verileri 'Birey Tanılama Formu' 'Ana Babaya Bağlanma Ölçeği', 'Cinsel Sağlık Bilgi ve Tutum Envanteri' ölçeklerinin Google anket formuna aktarılması ile toplanmıştır. Verilerin analizinde Bağımsız gruplar t testi, Mann Whitney U testi ve Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. **Bulgular:** Öğrencilerin %39'u cinsellikle ilgili eğitim almış olup, %84'ü cinsellik hakkında konuşmayı ayıplamakta ve %67'si cinselliği utanılacak bir şey olarak görmektedir. Öğrencilerin yarısından fazlası 21-25 yaş aralığında ve sağlık bilimleri öğrencisi olup, %64'ü kadın ve %86'sının fiziksel engeli bulunmaktadır. Öğrencilerin Ana Babaya Bağlanma Ölçeği anne formuna yönelik puan ortalaması 51.11±10.68 olarak, baba formu için puan ortalaması 49.71±12.27 olarak bulunmuştur. Ana-babaya Bağlanma Ölçeği ile Cinsel Sağlık Bilgi ve Tutum Envanteri içinde yer alan Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği ve Cinsel Sağlık Bilgi ve Kişisel Hijyene İlişkin Tutum ölçeği arasında pozitif, Cinselliğe İlişkin Tutum ölçeği ile ise negatif bir ilişki saptanmıştır (p<0.05). **Sonuç:** Engelli üniversite öğrencilerinin ana-babaya bağlanma durumu ile cinsel sağlık ve bilgi tutumları arasında ilişki olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ana-Babaya Bağlanma, Cinsel Sağlık, Engellilik, Üniversite Gençliği.

Determining the Relationship between Disabled University Students' Attachment to their Parents and Sexual Health Knowledge and Attitudes

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to determine the relationship between parental attachment status and sexual health knowledge and attitudes of disabled university students. **Materials and Methods:** This descriptive, cross-sectional and relational study was applied to 100 university students with visual, hearing- speech, orthopedic and other disabilities between September 2020 and September 2021. The data of the research were collected by transferring 'Individual Identification Form', 'The Parental Bonding Instrument', 'Sexual Health Information and Attitude Inventory' scales to the Google questionnaire. In the analysis, Independent Sample t test, Mann Whitney U test and Spearman correlation analysis were used. **Results:** The students' 39% have received education about sexuality, 84% condemn talking about sexuality and 67% see sexuality as something to be ashamed of. More than half of the students are between the ages of 21-25 and are health science students, 64% of them are women and 86% of them have a physical disability. The mean score for the mother form of the Parent Attachment Scale was 51.11±10.68, and the mean score for the father form was 49.71±12.27. There was a significant positive relationship was found between the Parent Attachment Scale and the Attitudes towards Gender Roles Scale in the Sexual Health Knowledge and Attitude Inventory, and the Attitude towards Sexual Health Knowledge and Personal Hygiene scale, and a negative relationship with the Attitude towards Sexuality scale (p<0.05). **Conclusion:** It has been observed that there is a relationship between the state of attachment to parents and sexual health and knowledge attitudes of disabled university students.

Keywords: Attachment to Parents, Sexual Health, Disability, University Youth.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Hande YAĞCAN, Dokuz Eylül Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye

E-mail: hande.yagcan@gmail.com

Bu makaleye atf yapmak için / Cite this article: Burcu, T & Hande, Y. (2023). Determining the relationship between disabled university students' attachment to their parents and sexual health knowledge and attitudes. *BAUN Health Sci J*, 12(2), 347-356. <https://doi.org/10.53424/balikesirsbd.1164429>

BAUN Health Sci J, OPEN ACCESS <https://dergipark.org.tr/tr/pub/balikesirsbd>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

GİRİŞ

Dünyadaki nüfusun yaklaşık %15'i, ülkemiz nüfusunun ise %12.29'u engelli bireylerden oluşmaktadır (WHO, 2021; T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı (ÖZİDA), (2009). 'Toplum Özürlülüğü Nasıl Anlıyor'). Literatürde engelli bireyler ile ilgili yapılan çalışmalarda yoksulluk, eğitim ve danışmanlık, sağlık kurumlarında iletişim, istihdam, ailelerin bakım sorunları, ruhsal sorunlar, cinsel sağlık konularının ele alındığı görülmektedir. Engellilerin ergenlik dönemi değişiklikleri ile kişisel hijyenlerine yönelik çalışmalara literatürde rastlanırken, cinsel sağlık ve üreme sağlığının kapsamlı bir şekilde incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır (Bilge, Çeber, Demirelöz ve Akmeşe, 2013; Gümüş ve Altınsoy, 2015). Engelli bireylerin cinsel sağlığının incelendiği çalışmalarda ise cinsel istismar, konuya yönelik bilgisizlik, aseksüel olarak etiketlenme, evlenmelerinin doğru olmadığı gibi sorunların saptandığı görülmüştür (Boyacıoğlu, Karaçam ve Keser Özcan, 2018; Ege ve Altıntuğ, 2016; Er, Büyükbayraktar ve Kesici, 2016; Çiçek ve Öncel, 2017).

Engelli bireylerin aileleri ve toplum tarafından aseksüel olarak kabul edilmesi, cinsel ihtiyaçlarının göz ardı edilmesi, engellerinin doğuracakları çocuklarına geçeceği ön yargısı ile çocuk sahibi olmalarının engellenmesi ve cinsellik içeren davranışlarından korkmaları gibi nedenlerle bu konu göz ardı edilmektedir. Engelli bireylerin ailelerinden cinsel sağlıkla ilgili bilgi alamamaları sonucunda cinsel istismara açık hale gelmeleri, kendilerini istenmeyen ve sevilmeyen bireyler olarak görmeleri ve yanlış teklifleri olumlu yanıtlamaları istenmeyen gebeliklere, jinekolojik rahatsızlıklara ve travma sonrası stres bozukluğu gibi ciddi sağlık sorunlarına neden olmaktadır (Boyacıoğlu ve ark., 2018; Ege ve Altıntuğ, 2016; Er ve ark., 2016; Çiçek ve Öncel, 2017; Devkota, Kett and Groce, 2019). Ayrıca fiziksel engeli bulunan öğrenciler eğitim hayatında da çeşitli sorunlar ile karşılaşmaktadırlar. Öğrenciler okul içinde dersliklere ulaşma, ders materyallerinin engellerine uygun olmaması, dersi veren öğretim görevlisi ile yeterince iletişim kuramama, dersleri takip etme ve ders notlarına ulaşamama gibi sorunlar yaşamaktadırlar. Aynı zamanda öğrenciler üniversite içindeki sosyal faaliyetlere katılmada güçlük yaşamaları nedeni ile akranları ile yeterince iletişim kuramamaktadır (Sevinç ve Çay, 2017; Mengi, 2019).

Ana-babaya bağlanma bireylerin ileriki yaş dönemlerinde kişiliklerini, karar verme şekillerini, romantik ilişkilerini ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik algı ve davranışlarını etkileyebileceği için önemli bir kavramdır (Crandell, Sandelowski, Leeman, Havill and Knafl, 2018). Aileler ve bakım verenler için zor ve stres verici olması nedeniyle, engelli çocuğun bakımına ve ihtiyaçlarına karşı duyarlılık oluşabilmektedir. Ayrıca bu çocukların babaya bağlanma oranlarının düşük olmasının nedeninin annelerin çocukla daha fazla ilgilenmesi olduğu düşünülmektedir (Abubakar ve ark., 2013). Anne ve babanın aşırı koruyucu veya soğuk red edici tutumlarının engelli evlatlarına bağlanma durumlarını, çocuklarının cinsellik algılarını ve benimseyecekleri toplumsal cinsiyet rollerini etkileyeceği

düşünülmektedir. Engelli çocuklarına karşı aşırı koruyucu olan ailelerin, toplumsal tabular nedeni ile cinsellik konularında çocuklarına bilgi vermemeleri sonucunda çocukları cinsel istismara açık hale gelip olumsuz cinsel tutuma sahip olabilmektedir (Bilge ve ark, 2013; Crandell ve ark., 2018; Akbağ ve Ümmet, 2018).

Ailelerinde, okulda ve üniversite eğitim hayatlarında öğrencilerin cinsellik eğitimi alamadıkları göz önünde bulundurulduğunda, ana baba bağlanma düzeyi yüksek, aşırı korumacı yöntemle yetiştirilen ve cinsel istismara açık olan engelli öğrencilerin gelecek yaşamlarında sağlıklarının olumsuz etkileneceği düşünülmektedir (Boyacıoğlu ve ark., 2018; Ege ve Altıntuğ, 2016; Er ve ark., 2016; Çiçek ve Öncel, 2017; Devkota, Kett and Groce, 2019). Ana-baba bağlanma durumunun bireylerdeki cinsel sağlık bilgi ve tutumlarını ne derecede etkilediğini bilmenin, ileri zamanlarda yapılacak olan çalışmalar ve eğitim programları için de yol göstereceği düşünülmektedir. Bu nedenlerle çalışmada engelli öğrencilerin ana baba bağlanma durumları ile cinsel sağlık bilgi ve tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın tipi

Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tiptedir.

Araştırmanın zamanı

Araştırma verileri Eylül 2020- Eylül 2021 tarihleri arasında çevrimiçi anket formu aracılığıyla toplanmıştır.

Araştırmanın evreni ve örnekleme

Araştırmanın evreni Dokuz Eylül ve Kütahya Dumlupınar Üniversiteleri engelli koordinatörlüklerine kayıtlı öğrencilerden oluşturulmuştur. Araştırmanın evreninde yer alan toplam engelli üniversite öğrenci sayısı bilinemediği için araştırma hipotezlerinin analizlerinde sürekli verilerin ilişkisi ve iki grup karşılaştırılması yapılması planlanmıştır ve yapılacak istatistiksel metotlara göre hesaplanan en yüksek örneklem boyutu esas alınmıştır. Bu çalışmada örneklem büyüklüğü "G. Power-3.1.9.2" programı ile hesaplanmıştır. Daha önce bu alanda yapılan benzer bir çalışma bulunmaması nedeniyle sürekli verilerin ilişkisinin incelenmesi için Cohen's (1988) etki büyüklüğü=0.30 (orta dereceli), güç=0.80 ve $\alpha=0.05$ alınarak en düşük örneklem büyüklüğü 84 olarak hesaplanmış olup araştırmaya gönüllü olarak katılan toplam 100 öğrenciden veriler toplanmıştır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin 86'sı görme, işitme-konuşma, ortopedik engel türlerinden birine, 14'ü ise diğer engel kategorisi altında gruplandırılan süregen hastalık, hiperaktivite veya dikkat eksikliği rahatsızlıklarından birine sahiptir. Araştırmanın gönüllü, üniversitelerin engelsiz biriminde kayıtlı, 18 yaş ve üzeri, 16 yaşına kadar anne/babası tarafından bakım almış olan engelli öğrenciler dahil edilmiştir. Online anket formunu tam dolduramayan, 16 yaşına kadar anne/babası tarafından bakım almamış olan, araştırmaya katılmak istemeyen öğrenciler dahil edilmemiştir.

Değişkenler

Araştırmanın bağımlı değişkeni, cinsel sağlık bilgi ve tutum envanteri ve ana babaya bağlanma ölçek puan

ortalamaları olup bağımsız değişkeni ise engellilik durumudur.

Veri toplama araçları

Çalışmada veriler; “Birey Tanılama Formu”, “Ana Babaya Bağlanma Ölçeği” ve “Cinsel Sağlık Bilgi ve Tutum Envanteri” kullanılarak toplanmıştır.

Birey tanılama formu: Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda geliştirilen formda (Dağ, Dönmez, Kavlak ve Şirin, 2012; Gümüş, 2019; Karasu, Göllüce, Güvenç ve Çelik, 2017) öğrenciye ilişkin bilgileri içeren 11 soru, cinsel sağlık bilgi durumunu sorgulayan 10 soru, anne ve babaya ilişkin 6 soru olmak üzere toplam 27 soru bulunmaktadır.

Ana babaya bağlanma ölçeği (ABBÖ): Ölçek, Parker ve arkadaşları (1979) tarafından geliştirilmiş, Kapçı ve Küçükler tarafından (2006) Türkçe uyarlaması gerçekleştirilmiştir. Ölçek 25 maddeden oluşmakta olup sıfır-üç arasında sırasıyla en düşük ve en yüksek 0-75 aralığında puanlanırken, ilgi/kontrol ve aşırı koruma alt boyutlarından oluşmaktadır. Kişilerden, hayatlarındaki ilk 16 yılda, ölçekte yer alan tüm durumların ebeveynlerinin kendisine karşı olan eylemlerini ne kadar belirttiğini dördümlük likert-tipi derecelendirme ile ifade etmesi istenmektedir. Birey her ebeveyni için ayrı puanlama yapmaktadır. Hem tüm ölçekte, hem de alt ölçeklerinde kesme noktası olmaksızın puan yükselişi olumlu bağlanma durumunu ifade etmektedir (Kapçı ve Küçükler, 2006)

Parker ve arkadaşları ölçeğin cronbach alfa değerini 0.76, ilgi=0.77 ve aşırı koruma/kontrol alt boyutlarını =0.50 bulmuştur (Parker, Tupling ve Brown, 1979). Kapçı ve arkadaşları anne şekli için cronbach alfa değerini 0.87, Baba şekli için 0.89 olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerde bakıldığında ilgi/kontrol boyutunda bu değerler anne şekli için 0.91, baba şekli için 0.90, koruma boyutunda ise anneler için 0.64, babalar için 0.78’dir (Kapçı ve Küçükler, 2006). Bu çalışmada uygulanan Ana Babaya Bağlanma Ölçeği(anne) 0.88, aşırı koruma alt boyutu (anne) 0.75, İlgi/Kontrol alt boyutu (anne) 0.88 Ana Babaya Bağlanma Ölçeği (baba) 0.89, Aşırı Koruma alt boyutu (baba) 0.72 ve İlgi/Kontrol alt boyutu (baba) 0.94 cronbach alfa güvenilirlik katsayısı saptanmıştır.

Cinsel sağlık bilgi ve tutum envanteri (CSBTE): Esen ve Siyez (2015) tarafından lise öğrencilerinde cinsel sağlıkla ilgili bilgi düzeyini ve tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Envanter bağımsız bölümlerden oluşmakta olup çalışmada envanterdeki; ana-baba bağlanma durumu ile ilgili olduğu düşünülen birinci, ikinci, dördüncü, beşinci, yedinci ve sekizinci bölümleri konu ile ilişkili olduğu için kullanılmıştır (Esen ve Siyez, 2015).

Cinsel sağlık bilgisi ölçeği (CSBÖ): Cinsel sağlığın farklı boyutları ile ilgili öğrencilerin bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik olarak “Doğru”, “Yanlış” veya “Bilmiyorum” seçeneklerini içeren 34 maddelik sırasıyla en düşük ve en yüksek 0-34 şeklinde puanlanan testtir. Cinsel sağlık bilgi testinin KR-20 güvenilirlik katsayısı 0.71 olarak hesaplanmıştır. Herhangi bir kesme noktası olmaksızın yüksek puanlar bilgi düzeyinin yüksekliğini işaret etmektedir. Bu çalışmada, ölçeğin cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.67 bulunmuştur.

Cinselliğe ilişkin tutum ölçeği (CİTÖ): Ölçek altı maddeden oluşmakta ve alınabilecek en düşük ve en yüksek puan sırasıyla 6 ve 30 puandır. Ölçeğin cronbach alfa değeri 0.75 olarak saptanmıştır. Herhangi bir kesme noktası bulunmamakta, yüksek puanlar o konudaki tutumun olumlu olduğunu işaret etmektedir. Bu çalışmada, ölçeğin cronbach alfa değerinin 0.51 bulunmuştur.

Cinsel sağlık ve kişisel hijyene ilişkin tutum ölçeği (CSKHİTÖ): Ölçek, dokuz maddeden oluşmakta olup alınabilecek en düşük ve en yüksek puan sırasıyla 9 ve 45 puan ve her maddeye verilen yanıtlar beşli likert tipi derecelendirilmektedir. Ölçeğin cronbach alfası 0.71 olarak saptanmıştır. Herhangi bir kesme noktası bulunmamakta, yüksek puanlar o konudaki tutumun olumlu olduğunu işaret etmektedir. Bu çalışmada, ölçeğin cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.65 bulunmuştur.

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ölçeği (TCRİTÖ): Ölçekte, on bir madde bulunmakta olup alınabilecek en düşük ve en yüksek puan sırasıyla 11 ve 55 puandır. Maddelere verilen cevaplar beşli likert tipi ile derecelendirilmektedir. Ölçeğin cronbach alfa değeri 0.90 olarak saptanmıştır. Herhangi bir kesme noktası bulunmamakta, yüksek puanlar o konudaki tutumun olumlu olduğunu işaret etmektedir. Bu çalışmada, ölçeğin cronbach alfa değeri 0.90 bulunmuştur.

Hayır diyebilme ve karar verme ölçeği (HDKVÖ): Ölçekte altı madde bulunmakta, alınabilecek en düşük ve en yüksek puan sırasıyla 6 ve 30 puan olup maddelere verilen cevaplar beşli likert tipi ile derecelendirilmektedir. Ölçeğin cronbach alfa değeri 0.71 olarak saptanmıştır. Herhangi bir kesme noktası bulunmamakta, yüksek puanlar o konudaki tutumun olumlu olduğunu işaret etmektedir. Bu çalışmada, ölçeğin cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.70 bulunmuştur.

Cinsel istismara ilişkin tutum ölçeği (CİİTÖ): Ölçekte sekiz madde bulunmakta, alınabilecek en düşük ve en yüksek puan sırasıyla 8 ve 40 puan olup maddelere verilen cevaplar beşli likert tipi derecelendirilmektedir. Ölçeğin cronbach alfa değeri 0.77 olarak saptanmıştır. Herhangi bir kesme noktası bulunmamakta, yüksek puanlar o konudaki tutumun olumlu olduğunu işaret etmektedir. Bu çalışmada, ölçeğin cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.77 bulunmuştur (Esen ve Siyez, 2015).

Veri toplama süreci

Araştırma verileri gerekli izinler alındıktan sonra Google anket formunun Dokuz Eylül ve Kütahya Dumlupınar Üniversiteleri engelli koordinatörlüklerine kayıtlı öğrencilerin e-posta adreslerine koordinatörlükleri aracılığıyla gönderilmiştir. Kişisel verilerin korunması kanunu gereği öğrencilerin kimlikleri ve iletişim bilgileri tarafımıza verilmemiştir.

İstatistiksel analiz

Araştırma verilerinin analizinde tanımlayıcı istatistikler kullanılmış ve Shapiro Wilk testi ile normallik varsayımı kontrol edilmiştir. Normal dağılıma sahip iki grubun ortalamaları Bağımsız gruplar t testi ile karşılaştırılmış, normal dağılıma sahip olmayan iki grubun ortalamaları ise Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Analizler Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 25 programı aracılığıyla yapılmıştır.

Araştırmanın etik yönü

Çalışmanın etik kurul izni Dokuz Eylül Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik kurulundan alınmıştır (Karar no/ Tarih: 2020/13-32/ 15.06.2020). Üniversitelerin engelli birimlerinden kurum izni alınmıştır. Ayrıca ölçek ve envanter için yazarlarından gerekli izinler alınmış olup envantere yer alan ölçeklerin birbirinden bağımsız olarak kullanılabilmesi bilgisi alınmıştır. Öğrencilere gönderilen çevrimiçi anket formuna bilgilendirilmiş onam formu yerleştirilerek en başta çalışmaya katılmak istiyorum yanıtını veren ve anketi eksiksiz dolduran öğrenciler çalışmaya dahil edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan engelli öğrencilerin %64'ü kadın olup, %55'i 21-25 yaş aralığında (min:19- max:27)

ve %69'u sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %86'sı fiziksel engelli olup, %74'ü anne ve/veya babası ile birlikte yaşamaktadır. Öğrencilerin %78'i daha önce cinsel/üreme sağlığı ile ilgili eğitim almış olup, bu eğitim içeriğinde en çok %29 oranında cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda bilgilendirilmişlerdir. Öğrencilerin %57'si cinsel/üreme sağlığı eğitimini okuldan almış olup, %52'si aldığı eğitimi kısmen yeterli bulmuştur. Öğrencilerin %34'ü bu eğitimi, konferans/seminer yolu ile ve %52'si sunum/anlatım yöntemiyle almak istemektedir. Öğrencilerin %81'i cinsel/üreme sağlığı eğitimini yararlı bulmaktadır. Ayrıca öğrencilerin %73'ü ailesi ile cinsellik hakkında rahatça konuşamamakta ve %91'i bu konuda bir danışma birimi olmasını istemektedir. (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin demografik özelliklere göre dağılımları (n=100).

Değişkenler		n	%
16 yaşına kadar ebeveyn ile büyüme durumu	Evet	100	100.0
Yaş	20 yaş ve altı	28	28.0
	21-25 yaş	55	55.0
	26 yaş ve üzeri	17	17.0
Bölüm	Sağlık bilimleri	69	69.0
	Diğer	31	31.0
Cinsiyet	Kadın	64	64.0
	Erkek	36	36.0
Engel durumu	Fiziksel engelli (görme, işitme-konuşma, ortopedik)	86	86.0
	Diğer engeller (Süreğen hastalık, dikkat eksikliği, hiperaktivite)	14	14.0
Büyüme sürecinde bakımına katılan ebeveyn	Anne	32	32.0
	Her ikisi de eşit	68	68.0
Daha önce cinsel/üreme sağlığı ile ilgili eğitim durumu	Evet	78	78.0
	Hayır	22	22.0
Bilgi alınan konu	Cinsel yolla bulaşan hastalıklar	39	29.0
	Aile planlaması ve romantik ilişkiler	21	21.0
	Cinsel istismar, toplumsal cinsiyet	21	21.0
	Diğer (hepsi)	19	19.0
Alınan bilgiyi yeterli görme durumu	Evet	29	29.0
	Hayır	19	19.0
	Kısmen	52	52.0
Bu bilginin kaynağı	Okul	57	57.0
	Kitap, TV, internet	30	30.0
	Sağlık personeli	8	8.0
	Aile, arkadaş	5	5.0
Cinsel/ üreme sağlığı hizmetini almak istenilen yer	Konferans/seminer	34	34.0
	Okul	32	32.0
	Hastane/sağlık ocağı	30	30.0
	Aile	4	4.0
Cinsel/ üreme sağlığı bilgisinin alınmak istenildiği yöntem	Sunum/anlatım	52	52.0
	Sınıf içi etkinlik (rol play)	26	26.0
	Online eğitim ya da basılı eğitim broşürü	22	22.0
Cinsel/ üreme sağlığı bilgisini yararlı bulma durumu	Evet	81	81.0
	Hayır	19	19.0
Ailede cinsellikle ilgili konularda rahat konuşabilme durumu	Evet	27	27.0
	Hayır	73	73.0
Cinsel sağlık konusunda danışma birimi olması isteği	Evet	91	91.0
	Hayır	9	9.0
Toplam		100	100.0

Engelli üniversite öğrencilerinin ABBÖ anne formuna yönelik puan ortalaması 51.11±10.68 (min:24-max:71), baba formu için puan ortalaması 49.71±12.27 (min:14-max:70) olarak bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin anne ve babaya yönelik ABBÖ alt boyut puan ortalamaları Tablo

2'de yer almaktadır. Aşağıdaki analizlerde ABBÖ ve alt boyutlarına göre CSBTE sonuçları incelenmiştir. Ölçek toplam ve alt boyut puanlarının gruplandırılmasında herhangi bir kesme noktası bulunmadığı için %75 çeyreklik ve üstünde olan değerler 'yüksek'; altı olan

değerler “düşük” olarak gruplandırılmıştır. Aşağıdaki tabloda çeyrekliklere ait istatistikler verilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin ABBÖ’ne yönelik puan ortalamaları ve çeyrekliklere ait bilgiler (n=100).

	Ölçekler ve Alt Boyutları	n	Min.	Max.	Ort.	S	%25	%50	%75
Anne	Aşırı Koruma Alt Boyutu (anne)	92	1	20	12.13	4.17	9.00	12.00	15.00
	İlgi/Kontrol Alt Boyutu (anne)	92	12	51	38.98	8.42	32.00	40.50	45.75
	Ana Babaya Bağlanma Ölçeği Toplam Puan (anne)	92	24	71	51.11	10.68	42.25	53.50	60.00
Baba	Aşırı Koruma Alt Boyutu (baba)	92	0	21	13.70	4.08	12.00	14.00	16.00
	İlgi/Kontrol Alt Boyutu (baba)	92	0	54	36.01	11.52	29.00	38.00	44.00
	Ana Babaya Bağlanma Ölçeği Toplam Puan (baba)	92	14	70	49.71	12.27	41.25	50.00	58.75

Min= Minimum, Max= Maksimum, Ort= Ortalama, S= Standart sapma

Tablo 3. Öğrencilerin CSBTE’de yer alan ölçeklere ait tanımlayıcı istatistikleri (n=100).

Ölçekler ve Alt Boyutları	n	Min.	Max.	Ort.	S
Cinsel Sağlık Bilgisi Ölçeği	100	13	34	27.96	3.46
Cinselliğe İlişkin Tutum Ölçeği	100	17	30	24.52	3.18
Cinsel Sağlık ve Kişisel Hijyene İlişkin Tutum Ölçeği	100	19	44	36.43	4.08
Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği	100	18	55	47.99	7.45
Hayır Diyebilme ve Karar Verme Ölçeği	100	14	30	24.82	3.21
Cinsel İstismara İlişkin Tutum Ölçeği	100	22	40	36.56	3.81

Min= Minimum, Max= Maksimum, Ort= Ortalama, S= Standart sapma

Öğrencilere ait CSBTE’nde yer alan CSBÖ puan ortalaması 27.96 ± 3.46 (min:13-max:34), CİTÖ’nin puan ortalaması 24.52 ± 3.18 (min:17-max:30) olduğu bulunmuştur. CSKHİTÖ puan ortalaması 36.43 ± 4.08 (min:19-max:44), TCRİTÖ puan ortalaması 47.99 ± 7.45 (min:18-max:55) olduğu saptanmıştır. HDKVÖ puan ortalaması 24.82 ± 3.21 (min:14-max:30), CİİTÖ puan ortalaması 36.56 ± 3.81 (min:22-max:40) olduğu hesaplanmıştır (Tablo. 3)

Engelli üniversite öğrencilerinin ABBÖ ve CSBTE toplam puanları arasındaki ilişki incelenmiş ve varsayımlar karşılanmadığı için Spearman korelasyonu kullanılmıştır. Analiz sonuçları Tablo. 4’te yer almaktadır.

Tablo 4. Engelli üniversite öğrencilerinin ABBÖ ve alt boyutları ile CSBTE arasındaki ilişki.

		İlgi/ Kontrol (anne)	ABBÖ (anne)	Aşırı Koruma (baba)	İlgi/ Kontrol (baba)	ABBÖ (baba)	CSBÖ	CİTÖ	CSKH İTÖ	TCRİT Ö	HDKV Ö	CİİT Ö
Aşırı Koruma (anne)	Rho	0.408	0.699	0.318	0.122	0.188	0.116	0.104	-0.017	0.230	0.151	0.142
	p	0.000*	0.000*	0.003*	0.268	0.087	0.271	0.322	0.872	0.027*	0.152	0.178
İlgi/ Kontrol (anne)	Rho		0.926	0.092	0.484	0.491	-0.103	-0.109	0.198	0.064	0.171	0.135
	p		0.000*	0.407	0.000*	0.000*	0.330	0.301	0.058	0.547	0.103	0.201
ABBÖ (anne)	Rho			0.180	0.438	0.465	-0.043	-0.049	0.128	0.140	0.178	0.142
	p			0.102	0.000*	0.000*	0.684	0.643	0.223	0.185	0.089	0.176

*p<0.05, p= Anlamlılık düzeyi, Rho= Korelasyon katsayısı, ABBÖ= Ana Babaya Bağlanma Ölçeği, CSBÖ= Cinsel Sağlık Bilgi Testi, CİTÖ= Cinselliğe İlişkin Tutum Ölçeği, CSKHİTÖ= Cinsel Sağlık ve Kişisel Hijyene İlişkin Tutum Ölçeği, TCRİTÖ= Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği, HDKVÖ= Hayır Diyebilme ve Karar Vermeye İlişkin Tutum Ölçeği, CİİTÖ= Cinsel İstismara İlişkin Tutum Ölçeği

Tablo 4 (devamı). Engelli üniversite öğrencilerinin ABBÖ ve alt boyutları ile CSBTE arasındaki ilişki

		İlgi/ Kontrol (anne)	ABBÖ (anne)	Aşırı Koruma (baba)	İlgi/ Kontrol (baba)	ABBÖ (baba)	CSBÖ	CİTÖ	CSKH İTÖ	TCRİT Ö	HDKV Ö	CİİTÖ
Aşırı Koruma (baba)	Rho				0.085	0.380	-0.054	0.069	0.013	0.199	0.126	0.091
	p				0.421	0.000*	0.612	0.513	0.899	0.057	0.230	0.387
İlgi/ Kontrol (baba)	Rho					0.941	-0.135	-0.209	0.276	0.156	0.129	0.184
	p					0.000*	0.199	0.045*	0.008*	0.139	0.220	0.080
ABBÖ (baba)	Rho						-0.148	-0.191	0.256	0.173	0.139	0.174
	p						0.160	0.068	0.014*	0.100	0.187	0.098
CSBÖ	Rho							0.385	0.088	0.390	0.184	0.291
	p							0.000*	0.382	0.000*	0.067	0.003*
CİTÖ	Rho								0.290	0.447	0.305	0.248
	p								0.003*	0.000*	0.002*	0.013*
CSKHİT Ö	Rho									0.421	0.504	0.429
	p									0.000*	0.000*	0.000*
TCRİT Ö	Rho										0.421	0.619
	p										0.000*	0.000*
HDKVÖ	Rho											0.535
	p											0.000*

*p<0.05, p= Anlamlılık düzeyi, Rho= Korelasyon katsayısı, ABBÖ= Ana Babaya Bağlanma Ölçeği, CSBÖ= Cinsel Sağlık Bilgi Testi, CİTÖ= Cinselliğe İlişkin Tutum Ölçeği, CSKHİTÖ= Cinsel Sağlık ve Kişisel Hijyene İlişkin Tutum Ölçeği, TCRİTÖ= Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği, HDKVÖ= Hayır Diyebilme ve Karar Vermeye İlişkin Tutum Ölçeği, CİİTÖ= Cinsel İstismara İlişkin Tutum Ölçeği

Engelli üniversite öğrencilerinin ABBÖ (anne) “yüksek” puan alan grubun CİİTÖ ortalamasının “düşük” puan alan grubun puan ortalamasından fazla ve bunun istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur (p<0.05). Kişilerin ABBÖ (anne) puan gruplarına göre CSBÖ, CİTÖ, TCRİTÖ, HDKÖ ile CSKHİTÖ toplam puan sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0.05). Öğrencilerin Aşırı Koruma (anne) alt boyutu “yüksek” grubunu TCRİTÖ ortalamasının “düşük” puan alan grubun puan ortalamasından fazla ve bunun istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur (p<0.05).

İlgi/Kontrol (anne) alt boyutu “yüksek” grubunu CSKHİTÖ ortalamasının “düşük” puan alan grubun puan ortalamasından fazla ve bunun istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur (p<0.05).

Engelli üniversite öğrencilerinin ABBÖ (baba) “yüksek” puan alan grubun HDKÖ ortalamasının “düşük” puan alan grubun puan ortalamasından fazla ve bunun istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur (p<0.05). Kişilerin ABBÖ (baba) puan gruplarına göre CSBÖ, CİTÖ, TCRİTÖ, CİİTÖ ve CSKHİTÖ toplam puan sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar yoktur (p>0.05). Öğrencilerin Aşırı Koruma (baba) alt boyutu ile İlgi/Kontrol (baba) alt boyutu gruplarına göre CSBÖ, CİTÖ, CSKHİTÖ, TCRİTÖ, HDKVÖ ve CİİTÖ toplam

puan sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (p>0.05).

TARTIŞMA

Araştırmada engelli üniversite öğrencilerinin ana-babaya bağlanma durumu ile cinsel sağlık ve bilgi tutumları arasında ilişki olduğu görülmüştür.

Ana-babaya bağlanma: Literatürde yapılmış çalışmalar incelendiğinde engelli üniversite öğrencilerinin ana-babaya bağlanma durumu ile ilgili yapılmış bir çalışma bulunmadığı için araştırma verileri engelsiz öğrencilerin verileri ile kıyaslanmış olup verilerimiz alana katkı sağlamaktadır.

Çalışmada engelli üniversite öğrencilerinin yarından fazlası ana-babalarına olumlu bağlanmaktadır. Ayrıca öğrencilerin ana-babaya bağlanmada algıladıkları aşırı koruma ve ilgi/kontrol boyutu oranlarının her ikisi içinde neredeyse birbirine denk ve yarıya yakın olduğu görülmüştür. Akbağ ve Ümmet’in (2018) çalışmalarında genç yetişkinlerin ana-babaya bağlanmada algıladıkları ilgi/kontrol boyutundaki puan artışının bireysel iyi oluşluk durumlarında olumlu bir etki sağladığı saptanmıştır. Çalışmamızdaki öğrencilerinde yarından fazlasının ana-babaya olumlu bağlanmasının nedeninin ebeveynlerinin engelli olmalarından ötürü kendilerine daha fazla koruyucu yaklaşım, ilgi/kontrol davranışı sergilemeleri ve bu gençlerin ailelerinin bu davranışlarından memnun oldukları söylenebilir.

Öztürk'ün (2017) üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada (n=377) anne-babaların aşırı koruyucu olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada olumsuz bağlanma durumlarında bireylerde özgüven eksikliği, kendine güven sorunu yaşamaları, yetişkinlik dönemlerindeki karar verme ve kişilerarası ilişkilerini etkileyeceği yönünde görüş bildirilmiştir. Anne-babaya olumsuz bağlanmanın cinsel sağlık bilgisi edinmede eksiklik, olumsuz toplumsal cinsiyete yönelik tutumlar, hayır diyememe gibi özerk kararlar almada kişileri olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir.

Cinsel sağlık bilgisi: Literatür incelendiğinde engelli üniversite öğrencilerinin cinsel sağlık bilgisini araştıran bir çalışmaya rastlanmadığından araştırma verileri genel olarak tüm engelli bireyleri içeren çalışmalar ve üniversite öğrencileri grubunda engelsiz öğrencilerin verileri ile kıyaslanmıştır. Çalışmada yer alan engelli üniversite öğrencilerinin cinsel sağlık bilgi testinde yer alan sorulara yönelik verdikleri yanıtlardan bilgi eksiklerinin olduğu görülmüştür. Ancak yarından fazlasının sağlık bilimleri alanında okuması ve ana baba bağlanmalarının olumlu olması nedeniyle CSBÖ puan ortalamaları ortalamasının üzerinde bulunduğu düşünülmektedir. Literatürdeki engelli bireyler ile yapılmış çalışmalar incelendiğinde engelli bireylerin cinsel sağlık konusunda eğitim almadıkları ve bu konuda eğitim almak istedikleri bulunmuştur. Cinsel sağlık eğitimi alan kişilerin ise bilgi düzeylerini yetersiz buldukları görülmüştür (Döner, 2015; Oliveira ve ark., 2016; Kassa ve ark., 2016; Vergunst ve ark., 2017; Rugoho ve Maphosa, 2017; Badu ve ark., 2019; Öz ve Yangın, 2020).

Aynı zamanda literatürde sağlık bölümü dışındaki bölümlerde okuyan engelsiz üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda çoğunun konuya yönelik hizmet ya da eğitim almadığı, çoğunlukla cinsel yolla bulaşan hastalıklardan (CYBH) korunma yollarını bilirken, CYBH belirtilerini az ve aile planlaması (AP) ile ilgili orta düzeyde bilgi sahibi oldukları bulunmuştur (Aslan, Bektaş, Başgöl, Demir ve Vural, 2014; Aydın, 2019; Pınar, Doğan, Ökdem, Algier ve Öksüz, 2009). Sağlık bölümünde okuyan engelsiz öğrencilerde ise CYBH bilgi düzeyinin düşük olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Bakır ve Beji, 2015; Karasu ve ark., 2017). Çalışma verilerimiz ile paralel şekilde literatürdeki çalışma sonuçlarında da öğrenciler engelli olmadıkları ve cinsel sağlık konularında eğitim almış olmalarına rağmen konuya yönelik bilgi eksikliklerinin yeterince giderilemediği görülmektedir.

Bu çalışmada öğrencilerin yarından fazlası cinsel sağlık bilgisini okuldan aldıklarını belirtmişlerdir. Cinsel/üreme sağlığı hizmetini nereden almak istersiniz sorusuna yarından fazlası sunum/anlatım yöntemi ile almak istediklerini belirtmişlerdir. Literatürdeki çalışmalarda engelsiz öğrencilerin yarından fazlasının genellikle cinsel sağlık bilgisini internet/TV'den, üçte birine yakınının arkadaşlarından edindiği, yarıya yakınının bu bilgiyi sağlık personelinin almayı tercih ettiği belirtilmiştir (Aslan, 2014; Aydın, 2019; Aygor ve ark., 2017; Dağ, Dönmez, Kavlak ve Şirin, 2012; Yanikkerem ve Üstgörü, 2019).

Ayrıca bu çalışmadan farklı olarak engelsiz öğrencileri cinsel sağlık eğitiminin %96 oranında vaka sunumu, %70.2 oranında interaktif şekilde ve %60.5'i zorunlu olarak verilmesi gerektiğini belirtmiştir (Aygor ve ark., 2017). Engeli olmayan öğrenciler cinsel sağlık bilgisi eğitimi daha interaktif şekilde almak istiyor iken engelli öğrenciler bu konuyu daha didaktik/klasik sunum yöntemi ile öğrenmek istemektedir.

Çalışmada öğrencilerin dörtte üçü aileleri ile cinsel konuları rahat konuşamadıklarını belirtmiştir. Literatürde de çalışma sonucu ile paralel şekilde öğrencilerin yarından fazlasının aileleri ile cinsel konuları rahatlıkla konuşamadıkları saptanmıştır (Duman ve ark., 2015; Yanikkerem ve Üstgörü, 2019). Farklı araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarda akran eğitiminin en az yetişkin eğitimi kadar ve daha fazla başarılı olduğu saptanmıştır (Dağ ve ark., 2012; Wong, Pharr, Bungum, Caughenour ve Lough, 2019; Siyez, Öztürk, Esen ve Kağnıcı, 2018). Ancak yapılan diğer çalışmalarda en fazla eğitim alma ihtiyacı hissedilen kişinin sağlık personeli olması, gençlerin objektif, önyargısız ve profesyonel bir cinsel danışmanlığa ihtiyaç duyduklarını gösteren önemli bir veridir (Dağ ve ark., 2012; Duman ve ark., 2015; Öz ve Yangın, 2020). Bir sistematik incelemede üniversite düzeyinde verilen cinsel sağlık eğitiminin öğrencilerin konu ile ilgili olumlu tutumlar kazanmasını sağladığı ve konuya yönelik bilgi düzeyini arttırdığı görülmüştür (Siyez ve ark., 2018). Bakır, Vural ve Demir'in (2019) yaptıkları çalışmada ülkemizdeki üniversitelere yönelik cinsel sağlık bilgisi programları geliştirilip, zorunlu ders olarak okutulması gerektiği tespit edilmiştir.

Cinsellik ile ilgili tutum: Çalışmada öğrencilerin CİTÖ puan ortalaması dörtte üçün üzeri oranda yüksek bulunmasına rağmen ölçekte yer alan cinsellik hakkında konuşma maddesini yarından fazlası ayıplayacaklarını belirtmişlerdir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde genel olarak toplumun, sağlık çalışanlarının ve engelli bireylerin ailelerinin hem engelli bireylere hem de cinsellik kavramına karşı olumsuz tutum sergiledikleri görülmüştür (Kulick ve Rydström, 2015; Tun ve ark., 2016; Ganle ve ark., 2016; Devkota ve ark., 2017; Badu ve ark., 2018). Özkan ve arkadaşlarının (2004) tıp fakültesinde okuyan engelsiz öğrencilerin cinsel tutum ve davranış özelliklerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada öğrencilerin cinsel tutum ve davranışlarında geleneksel yapıdaki erkek-kadın ve cinsiyet ayrımcılığının etkilerinin sürmekte olduğu, üniversite öncesi eğitim dönemlerinde yeterli düzeyde bilimsel yaklaşım ve eğitim alamadıkları belirtilmiştir. Bu çalışmada da görülen geleneksel yapının özellikle engellilerde cinselliğin yok sayılması, engelli bireylerin toplumumuzda yer alan mitler sonucunda kendilerine yönelik oluşturmuş oldukları otomatik düşüncelerden kaynaklandığı söylenebilir. Cinselliğe yönelik olan bu düşünce yapılarının bireylerde karar verme süreci ile birlikte toplumsal cinsiyete yönelik algılarda da olumsuz tutumlara neden olduğu söylenebilir. Kılıç'ın (2018) ortopedik engelli bireylerdeki otomatik düşünceler ile toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkiyi incelemek

için yaptığı çalışmada geleneksel cinsiyet rollerinin otomatik olumsuz düşünceleri arttırdığı saptanmış ve bu duruma çözüm olarak toplumsal cinsiyet rollerinin geleneksellikten uzaklaştırılarak daha modern bir çizgiye oturtulması önerilmiştir.

Kişisel hijyen, hayır diyebilme, cinsel istismar ve toplumsal cinsiyet algısı:

Çalışmada yer alan öğrencilerin çoğunun CSKHİTÖ puan ortalaması yüksek düzeyde saptanmıştır. Bu veri engelli üniversite öğrencilerinin kişisel hijyen konusunu önemsediklerini ve cinsel istismar ve toplumsal cinsiyet algılarının geliştiğini göstermektedir. Yapılan bir çalışmada görme engelli kadınların kişisel hijyene yönelik olarak en çok menstrual siklus hijyeni ve cinsel sağlığa yönelik konularda danışmanlığa ve desteğe ihtiyaçları olduğu tespit edilmiştir (Taner ve Demirel Bozkurt, 2021). Çoban ve Özcebe'nin (2019) çalışmasında engelli çocukların sağlık davranışlarını incelemiş olup engelli çocuklarda sağlık davranışlarının geliştirilmesinde sağlık hizmetlerine erişimin sağlanması, sağlık eğitimlerine ulaşım imkânının artırılması ve çocuklara verilen eğitimin ailelerinde katılımının sağlanması önerilmektedir. Çalışmada öğrencilerin engel düzeylerinin düşük olmasının bu konulardaki ihtiyaçlarının az olmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Ancak çalışmada yer alan öğrencilerin TCRİTÖ, HDKVÖ ve CİİTÖ puan ortalamaları yüksek saptanmasına rağmen neredeyse tamamı ölçek sorularında yer alan romantik ilişkilerinde cinsel saldırıya uğrarlarsa bunu saklayacaklarını, bazı kişilerin cinsel saldırıya uğramayı hak ettiklerini, kadınların giyimleri ile saldırganları tahrik ettiklerini ve kadın saldırıya uğrarsa bunun kendi suçu olduğu gibi ifadelerle kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Findley ve arkadaşlarının (2015) engelli üniversite öğrencilerinin istismar deneyimlerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışma sonucunda öğrencilerden %27'sinin istismarı bildirdikleri görülmüş, çoğunluğun istismarı saklama eğiliminde olduğu belirtilmiştir. Çalışmada yer alan öğrencilerin yarısından fazlası ev işlerinin, çocuk bakımının, yalnızca kadınların sorumluluğunda olduğunu, erkeklerin evi geçindirmekle yükümlü olduklarını, erkeklerin bazı duygularını belli etmemeleri gerektiğini, ailede son sözü erkeğin söylediği gibi ifadelerle olumlu baktıkları görülmüştür. Ölçeğe verilen yanıtların geleneksel yapıda olmasının sebebinin engelli üniversite öğrencilerinin daha az sosyalleşmesi, aileleri tarafından daha çok kısıtlanmaları, cinsel sağlık bilgisi eğitimlerinin istendik düzeyde olmaması gibi durumlardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Literatürdeki konuyla ilgili çalışmalar incelendiğinde öğrencilerin daha çok eşitlikçi olan rolleri benimsedikleri görülmüştür (Karasu, Göllüce, Güvenç ve Çelik, 2017; Sis, Pasinlioğlu, Tan ve Koyuncu, 2013; Aydın, Özen, Yılmaz ve Sungur, 2016).

ABBÖ ve alt boyutları ile CSBTE arasındaki ilişki:

Çalışmada anneye olumlu bağlanma gösteren öğrencilerin babalarına da olumlu bağlanma gösterdiği görülmüştür. Anneye olumlu bağlanmanın öğrencilerin

cinsel istismara yönelik tutumlarını, anneleri aşırı korumacı olan grubun toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını, ilgili/ kontrolcü anneleri olanların cinsel sağlık ve kişisel hijyene ilişkin tutumları olumlu etkilediği saptanmıştır. Babaya olumlu bağlanmanın ise öğrencilerin hayır diyebilme, karar vermeye ve kişisel hijyene ilişkin tutumlarını üzerinde pozitif yönlü, cinselliğe ilişkin tutumlarında ise negatif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Cinsel sağlık bilgisindeki artışın cinselliğe ilişkin tutumu, cinsel istismara yönelik tutumu, toplumsal cinsiyete yönelik algıları, hayır diyebilmeyi ve kişisel hijyene yönelik bilgilerde olumlu artışlar sağladığı görülmüştür.

Araştırmanın sınırlıkları

Üniversitelerde engelli olarak kayıt yaptırmaya hak kazanmış olan öğrencilerin büyük bir kısmının düşük engel düzeyine sahip olmaları, kronik hastalıklara bağlı engellilik durumu belirtmeleri, öğrencilerin kendilerini engelli olarak görmemeleri anketeye verilen yanıt sayısını azaltmıştır. Ayrıca engelli öğrencilerin kendilerini gizleme eğiliminde olması, Covid-19 pandemisi nedeni ile öğrencilerin okuldan uzak olması, konumuzun içerik başlığında cinsellik kelimesinin geçmesi nedeni ile öğrencilerin kültürel nedenlerle anketi doldurmaya çekindikleri düşünülmektedir. Engelli bireylerin hangi yöntemler ile anketleri yanıtladıkları bilinmemektedir. Görme engelli öğrencilerin anketleri doldurmak için telefonlarında metin okuma programları olduğu varsayılmıştır. Üniversitelerin engelli birimlerinin engelli öğrencilere yeterince ulaşamamaları ve kişisel verileri koruma kanunu kapsamında hassas olan bu öğrenci grubunun iletişim bilgilerini araştırmacılarla paylaşamamaları anketin doldurulma oranını azaltmıştır.

SONUÇ

Araştırma sonuçlarında görülmüştür ki engelli üniversite öğrencilerinin çoğunda anne-babalarına karşı olumlu bağlanma gelişmiştir. Fakat aynı zamanda anne ve babalarının bazı durumlarda kendilerine karşı aşırı koruyucu davranışları olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğunun cinsel sağlık bilgisi eğitimi aldığı ancak bilgiler yeterli bulunmamıştır. Öğrencilerin cinsel sağlık bilgisi eğitimi almayı istedikleri ancak cinsellik ile ilgili konuları aileleri ile rahat konuşamadıkları saptanmıştır. Ayrıca çalışmada anneye olumlu bağlanmanın toplumsal cinsiyet rolleri üzerinde olumlu etkisi olduğu, babaya olumlu bağlanmanın ise kişisel hijyen üzerinde pozitif yönlü, cinselliğe ilişkin tutum ile negatif yönlü bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Cinsel sağlık bilgisindeki artışın cinselliğe ilişkin tutumu, cinsel istismara yönelik tutumu, toplumsal cinsiyete yönelik algıları, hayır diyebilmeyi ve kişisel hijyene yönelik bilgilerde olumlu artışlar sağladığı görülmüştür.

Engelli çocuğa sahip ebeveynlere çocukları ile nasıl iletişim kuracağı, bakımları ve ihtiyaçlarına yönelik eğitimlerin verilmesinin engelli bireyler ile aileleri arasında daha güvenli bir bağlanma örüntüsünün oluşmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Üniversitelerde verilen cinsel sağlık bilgisi eğitiminin

engelli öğrencilere uygun eğitim içeriği, ortam, eğitim-öğretim teknikleri, materyalleri ve programlarıyla verilmesi önerilir. Engelli üniversite öğrencilerinin ailelerini de içerecek şekilde cinsel sağlık eğitimi etkinlikleri düzenlenmesi önerilir. Engelli üniversite öğrencileri üniversitelerin engelli koordinatörlükleri ile yeterince iletişime geçmemekte ve yeterli etkileşimde bulunacakları faaliyetler de bulunmamaktadırlar. Engelli koordinatörlükleri bu öğrencilere ulaşmak için interaktif etkinlikler düzenlemelidir. Engelli bireylerin üniversite eğitim düzeyine erişmekte zorlandığı çoğunlukla hafif düzeyde görme problemi gibi engellilik türlerinin lisans düzeyinde eğitim alabildiği görülmüştür. Engelli öğrencilerin üniversite eğitimine erişmeleri için daha çok destek verilmesine yönelik çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Teşekkür

Verilerin toplanmasında yardımcıları olan engelli koordinatörlüklerine teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada, yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları

Plan, tasarım: BT, HY; **Gereç, yöntem ve veri toplama:** BT, HY; **Analiz ve yorum:** BT, HY; **Yazım ve eleştirel değerlendirme:** BT, HY

KAYNAKLAR

- AM, G. S., & Nieto, G. (2013). Dental health: relationship between dental caries and food consumption. *Nutricion Hospitalaria*, 28, 64-71. <https://doi.org/10.3305/nh.2013.28.sup4.6798>
- Abubakar, A., Alonso-Arbiol, I., Van de Vijver, F. J. R., Murugami, M., Mazrui, L., & Arasa J. (2013). Attachment and psychological well-being among adolescents with and without disabilities in Kenya: The mediating role of identity formation. *Journal of Adolescence*, 36(5), 849-857. <https://doi.org/10.1016/J.ADOLESCENCE.2013.05.006>
- Akbağ, M., & Ümmet, D. (2018). Ana-babaya bağlanma ile özlül iyi oluş arasındaki ilişkide temel psikolojik ihtiyaçların doyumunun aracı rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), 59-85.
- Aslan, E., Bektaş, H., Başgöl, Ş., Demir, S., & Vural, P. I. (2014). Üniversite öğrencilerinin cinsel sağlık konusundaki bilgi düzeyleri ve davranışları. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 23(5), 174-82.
- Aydın, M., Özen, B.E., Yılmaz, G.Ş., & Sungur, M.A. (2016). Attitudes of nursing students regarding to gender roles. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 223-242.
- Aydın, M. (2019). Lisans öğrencilerinin cinsel sağlık eğitimi ve cinsel sağlık ile ilgili bilgi ve görüşleri. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 1-13.
- Aygor, H., Altıntug, K., & Ege, E. (2017). The views of students on sexual health and reproductive health course. *Sexuality and Disability*, 35, 387-394. <https://doi.org/10.1007/s11195-017-9489-5>
- Badu, E., Mensah, I., Gyamfi, N., Agyei-Okyere, E., Eric, A., & Adusei-Nkrumah, J. (2019). Knowledge and sources of accessing sexual and reproductive health information

- among visually impaired women in Ghana. *BMC research notes*, 12(1), 529.
- Badu, E., Gyamfi, N., Opoku, M. P., Mprah, W. K., & Edusei, A. K. (2018). Enablers and barriers in accessing sexual and reproductive health services among visually impaired women in the Ashanti and Brong Ahafo regions of Ghana. *Reproductive Health Matters*, 26(54), 51-60.
- Bakır, N., & Beji, N. K. (2015). Öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilgi düzeyleri. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(3), 10-16.
- Bakır, N., Vural, P. I., & Demir, C. (2019). Üniversite öğrencilerinin cinsel eğitime yönelik tutumları ve toplumsal cinsiyet algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(5), 119-128.
- Bilge, A., Çeber, E., Demirelöz, M., & Akmeşe, Z. B. (2013). Zihinsel engellilerin ebeveynlerine verilen cinsel sağlık ve üreme sağlığı eğitiminin zihinsel engelliler için etkinliğinin belirlenmesi. *Türkiye Klinikleri. Tıp Bilimleri Dergisi*, 33(3), 648.
- Boyacıoğlu, N. E., Karaçam, Z. D., & Keser Özcan, N. (2018). Engellere rağmen cinsellik: zihinsel yetersizliğe sahip çocuklarda cinsellik. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(2), 275-280. <https://doi.org/10.17681/hsp.291360>
- Bulut, S., & Karaman, H. B. (2018). Engelli bireylerin cinsel, fiziksel ve duygusal istismarı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(2), 277-301.
- Çiçek, E., & Öncel, S. (2017). Türkiye’de hemşirelik alanında engelli bireylere yönelik yapılan lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Uluslar Arası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*, 10, 180-214. <https://doi.org/10.17371/UHD2017.2.10>
- Çoban, T., & Özcebe, H. (2019). Engelliliğe genel bakış ve engelli çocukların sağlık davranışları. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 13(4), 553-566.
- Crandell, J. L., Sandelowski, M., Leeman, J., Havill, N. L., & Knafelz, K. (2018). Parenting behaviors and the well-being of children with a chronic physical condition. *Families, Systems & Health*, 36(1), 45. <https://doi.org/10.1037/FSH0000305>
- Dağ, H., Dönmez, S., Kavlak, O., & Şirin, A. (2012). Akran eğitiminin üniversite öğrencilerinin cinsel sağlık konusundaki bilgi düzeylerine etkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(1), 10-17.
- Devkota, H. R., Kett, M., & Groce, N. (2019). Societal attitude and behaviours towards women with disabilities in rural Nepal: pregnancy, childbirth and motherhood. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 19(1), 1-13. <https://doi.org/10.1186/S12884-019-2171-4>
- Döner, H. (2015). Sexual knowledge, sexual experiences and views on sexuality education among adults with visual disabilities (Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Duman, B. N., Yılmazel, G., Topuz, Ş., Başçı, A. B., Koçak, Y. D., & Büyükgönenç, L. (2015). Üniversiteli gençlerin üreme sağlığı ve cinsel sağlığa ilişkin bilgi, tutum ve davranışları. *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik E-Dergisi*, 3(1), 20-32.
- Ege, E., & Altıntug, K. (2016). Engellilik ve cinsellik. *Türkiye Klinikleri Obstetric-Women's Health and Diseases Nursing-Special Topics*, 2(1), 59-64.
- Er, R. K., Büyükbayraktar, Ç. G., & Kesici, Ş. (2016). Developing a sexual education program for students with special education needs. *Turkish Journal of Education*, 5(4), 224-234.
- Esen, E., & Siyez, D.M. (2015). Lise öğrencilerine yönelik cinsel sağlık eğitimi programının geliştirilmesi, uygulanması ve

- değerlendirilmesi (Doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Findley, P. A., Plummer, S. B., & McMahon, S. (2016). Exploring the experiences of abuse of college students with disabilities. *Journal of interpersonal violence, 31*(17), 2801-2823.
- Ganle, J. K., Otupiri, E., Obeng, B., Edusie, A. K., Ankomah, A., & Adanu, R. (2016). Challenges women with disability face in accessing and using maternal healthcare services in Ghana: a qualitative study. *PloS one, 11*(6), e0158361.
- Gümüş, S. S., & Altınsoy, M. (2015). Hatay okullarında engellilerin cinsel eğitimi durum değerlendirmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 6*(2), 63-72.
- Gümüş, Z. (2019). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi, 2*(3), 31-47.
- Kapçı, E. G., & Küçüker, S. (2006). Ana babaya bağlanma ölçeği: Türk üniversite öğrencilerinde psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi, 17*(4), 286-295.
- Karasu, F., Göllüce, A., Güvenç, E., & Çelik, S. (2017). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları the attitudes of the university students' regarding the gender roles. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 8*(1), 21-27.
- Kassa, T. A., Luck, T., Bekele, A., & Riedel-Heller, S. G. (2016). Sexual and reproductive health of young people with disability in Ethiopia: a study on knowledge, attitude and practice: a cross-sectional study. *Globalization and health, 12*(1), 1-11.
- Kılıç, S. (2018). Ortopedik engelli bireylerde olumsuz otomatik düşünceler ile toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişki. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi, 19*(1), 1-31.
- Kulick, D. Rydström, J. (2015). Loneliness and its opposite: Sex, disability, and the ethics of engagement. Duke University Press, Durham.
- Mengi, A. (2019). Engelli öğrencilerin üniversite eğitimi sürecinde karşılaştığı güçlükler: Van yüzüncü yıl üniversitesi örneği. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16*(1), 147-170.
- Oliveira, G. O. B., Cavalcante, L. D. W., Pagliuca, L. M. F., Almeida, P. C. D., & Rebouças, C. B. D. A. (2016). Prevention of sexually transmitted diseases among visually impaired people: educational text validation. *Revista latino-americana de enfermagem, 24*.
- Önder, Ö.R., Yalçın, A.S., & Göktaş, B. (2013). The attitude of the health institutions management department students towards social sexual roles. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi, 2*(1-2-3), 55-78.
- Özan, S., Aras, Ş., Şemin, S., & Orçun, E. (2004). Dokuz Eylül Tıp Fakültesi öğrencilerinin cinsel tutum ve davranış özellikleri. *Dokuz Eylül Tıp Fakültesi Dergisi, 18*(1), 27-39.
- Öztürk, N. (2017). Üniversite öğrencilerinin algıladıkları aile iklimi ve anne-babaya bağlanma biçimleri ile özgüven düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences, 3*(1), 9-22.
- Öz, H. G., & Yangın, H. B. Görme Engelli Bireylerin Cinsel Sağlık İhtiyaçlarının Belirlenmesi. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi, 20*(1), 90-108.
- Parker, G., Tupling, H., & Brown, L. B. (1979). A parental bonding instrument. *British Journal of Medical Psychology, 52*, 1-10.
- Pınar, G., Doğan, N., Ökdem, Ş., Algier, L., & Öksüz, E. (2009). Özel bir üniversitede okuyan öğrencilerin cinsel sağlıkla ilgili bilgi tutum ve davranışları. *Tıp Araştırmaları Dergisi, 7*(2), 105-113.
- Rugoho, T., & Maphosa, F. (2017). Challenges faced by women with disabilities in accessing sexual and reproductive health in Zimbabwe: The case of Chitungwiza town. *African Journal of Disability (Online), 6*, 1-8.
- Sevinç, İ., & Çay, Ö. G. M. (2017). Fiziksel engelli bireylerin üniversite eğitimi sırasında karşılaştıkları sorunlar (Akdeniz üniversitesi örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi, 13*, 219-238.
- Sis, Ç.A., Pasinlioğlu, T., Tan, G., & Koyuncu, H. (2013). Determination of university students' attitudes about gender equality. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, 21*(3), 181- 186. <https://doi.org/10.17275/per.21.84.8.4>
- Siyez, D., Öztürk, B., Esen, E., & Kağnıcı, Y. (2018). Üniversite öğrencilerine yönelik cinsel sağlık eğitimi programları: Sistematiğe gözden geçirme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 46*, 344-362. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.358377>
- T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı (ÖZİDA). (2009). Toplum Özürlülüğü Nasıl Anlıyor. Erişim tarihi: 5 Nisan 2019, Erişim adresi: http://www.ozida.gov.tr/arastirma/toplum_ozurlulugu_nasil_anliyor.pdf.
- Taner, A., & Demirel Bozkurt, Ö. (2021). Görme yetersizliği olan kadınların üreme sağlığı sorunları ve çözüm yolları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 14*(1), 84-91. <https://doi.org/10.46483/deuhfed.684928>
- Tun, W., Okal, J., Schenk, K., Esantsi, S., Mutale, F., Kyeremaa, R. K., ... & Moono, G. (2016). Limited accessibility to HIV services for persons with disabilities living with HIV in Ghana, Uganda and Zambia. *Journal of the International AIDS Society, 19*, 20829.
- Yanikkerem, E., & Üstgörül, S. (2019). Cinsel sağlık dersi alan ve almayan hemşirelik öğrencilerinin cinsel sağlık eğitimi hakkındaki düşünceleri. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, 7*(1), 12-27. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.469855>
- Vergunst, R., Swartz, L., Hem, K. G., Eide, A. H., Mannan, H., MacLachlan, M., ... & Schneider, M. (2017). Access to health care for persons with disabilities in rural South Africa. *BMC health services research, 17*(1), 741
- Wong, T., Pharr, J. R., Bungum, T., Coughenour, C., & Lough, N. L. (2019). Effects of peer sexual health education on college campuses: A systematic review. *Health Promotion Practice, 20*(5), 652-666. <https://doi.org/10.1177/1524839918794632>.
- World Health Organization. (2021). Disability and health. Erişim tarihi: 27 Ekim 2022, Erişim adresi: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs352/en/>